

Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek

Hasselt - Kuringersteenweg

Programma van Maatregelen

DOSSIER 2018D57

Bouwen & Milieu nv

Erkend als Bodemsaneringsdeskundige type 2 (Ovam-Vlaanderen)

Erkend als expert in de Bodemverontreiniging (Leefmilieu Brussel)

Hasseltsesteenweg 2

B-3800 Sint-Truiden (BE)

In samenwerking met erkend archeoloog Anne De Loof

Dossiernr: 2018D57

wettelijk depot: D/2018/14.148/06

Coverfoto: het terrein gesitueerd op de Ferraris kaart (bron: www.geopunt.be)

Auteur & autorisatie: Anne De Loof, erkend archeoloog, OE/ERK/Archeoloog/2018/00203

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.
Wettelijk depot: D/2018/14.148/06

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek	
1. Administratieve gegevens	4
2. Aanleiding van het vooronderzoek	5
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	8
4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen	11
5. Onderzoeksstrategie en -methode	12
6. Onderzoekstechnieken	14
7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	15
8. Lijst met afbeeldingen	15
9. Bibliografie	16

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

1.1.1 Projectcode: 2018D57

1.1.2 Nummer wettelijk depot: D/2018/14.148/06

1.1.3 Naam en erkenningsnummer autoriserend archeoloog: Anne De Loof, erkend archeoloog, OE/ERK/Archeoloog/2018/00203, Persoonstraat 45, 3454 Rummen

1.1.4 Naam en adres van de opdrachtgever: Steps Real Estate, Kempische Kaai 75, 3500 Hasselt

1.1.5.1 Provincie: Limburg

1.1.5.2 Gemeente: Hasselt

1.1.5.3 Deelgemeente: Kuringen

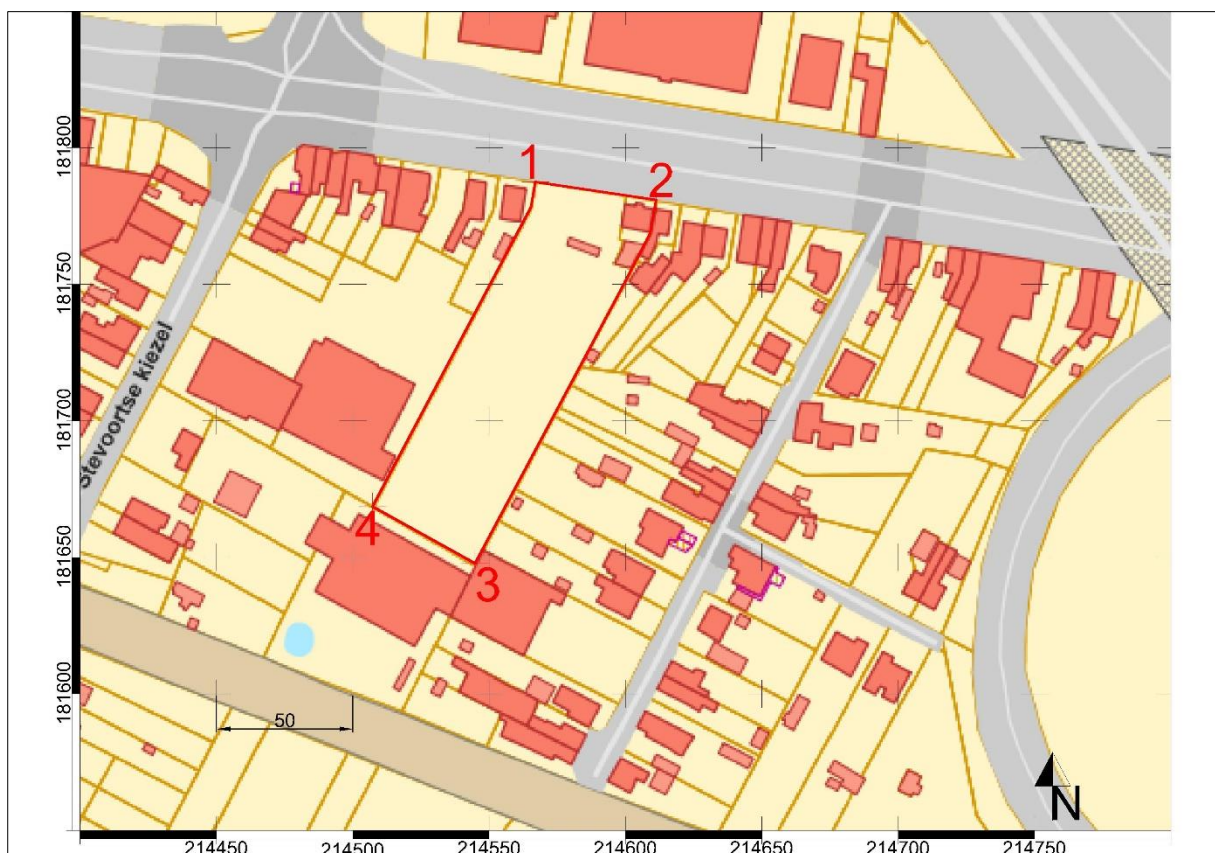
1.1.5.4 Adres: Kuringersteenweg – Stevoortse kiezel

1.1.5.5 Toponiem:

1.1.5.6 Bounding box:

De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

Nr	X	Y
1	214556.93	181787.36
2	214611.13	181780.86
3	214507.24	181668.60
4	214544.83	181647.71

Afbeelding 1: Bounding box, het projectgebied in rood, www.geopunt.be

1.1.6 Kadastrale gegevens en plan met afbakening

Het projectgebied ligt in de gemeente Hasselt, deelgemeente Kuringen, afd 13 Hasselt/ afd 3 Kuringen sectie D 94P5 en D93E5. Volgens de CadGis van het kadaster (http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE) hebben de percelen een oppervlakte van 6330,46 m² (afgerond op twee decimalen).

Afbeelding 2: het projectgebied, in rood, op de kadastrale kaart, www.cadgis.be

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Dit onderzoek begint bij het project voor de inplanting van twee hallen, met parkeerplaatsen in Hasselt. Het projectgebied ligt in de deelgemeente Kuringen, afd 13 Hasselt/ afd 3 Kuringen sectie D 94P5 en D93E5 met een oppervlakte van 6330,46 m² (afgerond op twee decimalen).

De huidige status van de percelen is bijna volledig onbebouwd: alleen in het perceel D93E5 bevinden er zich enkele gebouwen

Afbeeldingen 3 en 4: de inplanting, zoals aangereikt door d&a architecten

In de noordoostelijke hoek van het projectgebied liggen twee af te breken gebouwen, met een oppervlakte van 181 m². In een eerste fase zullen deze gebouwen blijven want voor het huis aan de straatzijde bestaat een akkoord tussen eigenaar en bouwheer dat de huidige eigenaar daar kan blijven zolang ze wenst. Deze bouwzone zal in een tweede fase (aanleg van de noordoostelijke parking) inbegrepen worden.

Het terrein is overwegend vlak en zal volledig beïnvloed worden door bouwwerkzaamheden, met uitzondering van de noordwestelijke hoek waar de parking in een tweede fase zal worden uitgevoerd (zie randvoorwaarden). De putten (regenwaterputten en infiltratieputten) zitten op een diepte van 320 cm tov het maaiveld en de nutsleidingen zitten op een diepte van 80 cm tov het maaiveld. De funderingen zitten op minimaal 90 cm diepte tov het maaiveld. De buitenruimte (aangeduid in geel op het funderingsplan) zal volledig uitgegraven worden, tot een diepte van 40 cm. Deze uitgraving is nodig voor de voorziene verharding voor de parkeerplaatsen.

Bij het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning of een omgevingsvergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een stedenbouwkundige aanvraag is afhankelijk van een aantal criteria: - De totale oppervlakte van de percelen - De oppervlakte van de geplande bodemingrepen - De ruimtelijke bestemming van het terrein - De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de CAI (Centraal Archeologische Inventaris Onroerend Erfgoed).

De opdrachtgever heeft hierbij besloten na overleg om alle archeologische vooronderzoeken te laten uitvoeren in een uitgesteld traject indien archeologisch vooronderzoek nodig zou zijn. Hij vraagt uitstel van veldwerk omdat hij pas definitief wenst te investeren in het project na de termijn van indiening van bezwaarschriften tijdens het openbaar onderzoek en de bindende adviezen van alle betrokken instanties om te voorkomen dat plannen dienen gewijzigd te worden.

Bovendien zal de woning aan de straatzijde nog niet afgebroken worden. Er is een overeenkomst met de huidige eigenaar dat zij de woning kan blijven gebruiken zolang zij wenst. Deze bouwzone wordt in een tweede fase voorzien t.b.v. de aanleg van de parking en zal tijdelijk aan de noordelijke hal grenzen.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

In het bureauonderzoek werden alle nodige gegevens verzameld en besproken om te komen tot een gefundeerde uitspraak betreffende de archeologische verwachtingen in het betrokken projectgebied. Dit onderzoek heeft volgende IT-middelen gebruikt om het archeologisch potentieel van het gebied te kennen:

- Site/object op <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>;
- Het onroerend erfgoed op de kaart, op <https://geo.onroerenderfgoed.be>;
- Vorige vooronderzoeken, op <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/>;
- Alle historische kaarten, op <https://geopunt.be> en op www.cartesius.be

Het projectgebied ligt in de deelgemeente Kuringen, op de grens tussen Kuringen en Hasselt, ca. 3,8 km ten noordwesten van de historische stadskern van Hasselt.

Geografisch gezien ligt Hasselt op de zuidwestelijke flank van een langgerekte noordwest-zuidoost georiënteerde uitloper van het Haspengouws Plateau. Het glooiende landschap bestaat uit hooggelegen ruggen en vlakten die doorsneden worden door brede vlakdalen van de Geten, de Herk en hun bijrivieren die op sommige plaatsen een moerassige alluviale vlakte hebben ontwikkeld met veel beekjes en afwateringskanaaltjes.

Op basis van de gegevens uit dit bureauonderzoek heeft het er alle schijn van dat het bodemarchief niet geroerd is in het verleden. Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat archeologische indicatoren in de omgeving van het onderzoeksgebied wel aanwezig zijn en kunnen wijzen op de aan/afwezigheid van archeologische sites binnen ons gebied. Het onderzoek heeft genoeg informatie opgeleverd om het potentieel op kennisvermeerdering in het plangebied vast te kunnen vaststellen

Op basis van diverse analyses van prehistorische vindplaatsen blijkt dat deze vaak tussen een "gradiëntzone" – de overgang van droog en hoger naar nat en lager - liggen. Deze gradiënt is ca. 200-250 m in het droge deel uitgestrekt, dus op plateau en terras in de omgeving van open water. Het onderzoeksgebied ligt wel onderaan de noordwestelijke flank van een heuvelrug, maar redelijk ver van een waterloop (> 500 m ver). Ons projectgebied ligt volgens de bodemkaart in een OB type, maar rondom zijn er mogelijke podzolbodems gekarteerd; dergelijke bodems hebben, indien gaaf bewaard, een hoog potentieel van intacte prehistorische artefactensites. In het CAI-archief staan geen prehistorische vondsten gemeld, noch in de directe omgeving (<250 m), noch op een grotere afstand

(>250-500 m). Op basis van deze gegevens wordt de potentie naar steentijd artefactensites heel laag ingeschat.

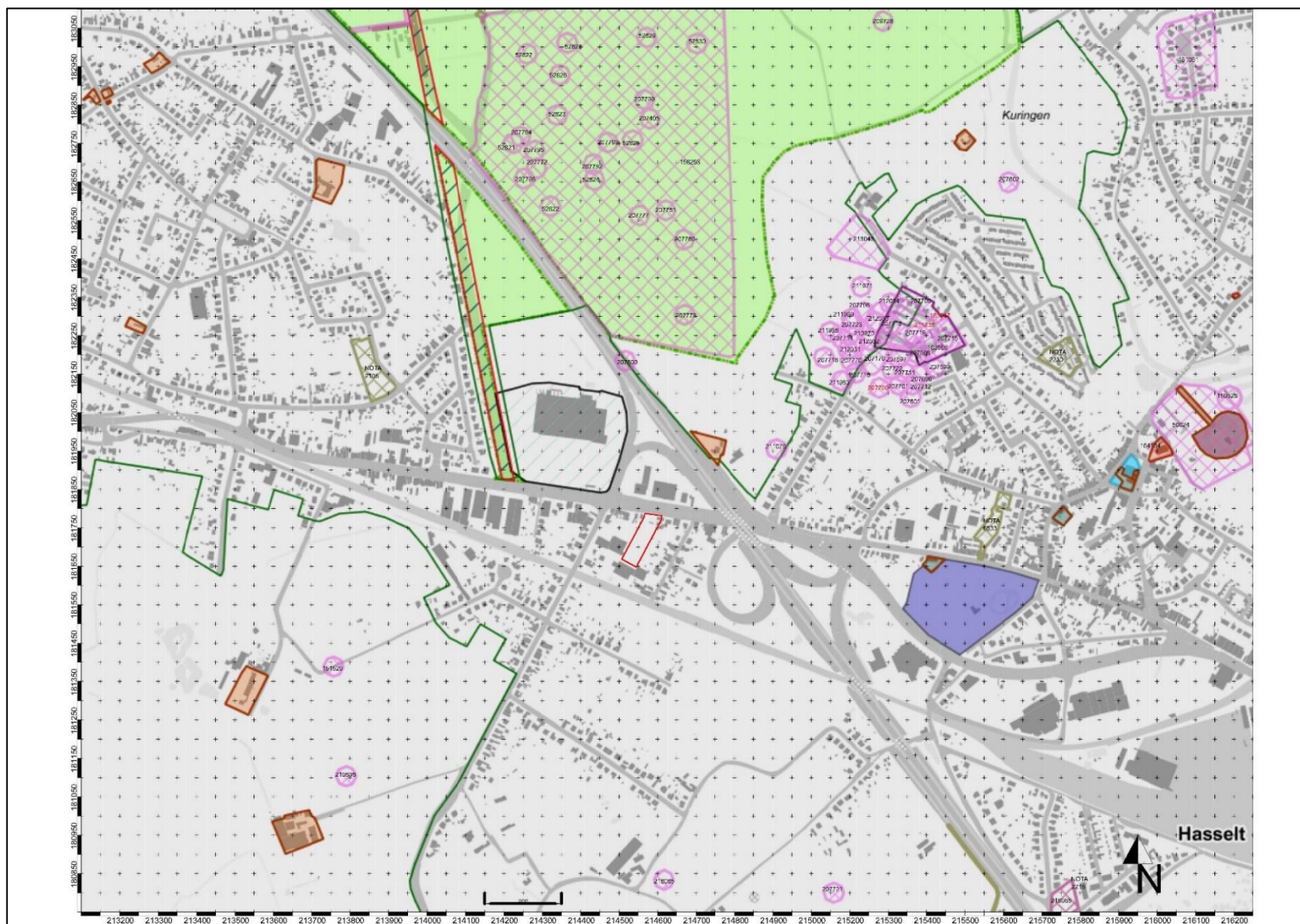
De aanwezigheid van sporen, vondsten en sites vanaf de IJzertijd t/m WOII is reëel, aangezien de meerdere CAI-locaties in de buurt. Het type van de vondsten, dat niet beperkt is tot sporadische en losse vondsten, maar dat sporen van nederzettingen, vlakgraf, wegen en landbouwactiviteit weergeeft, argumenteert deze inschatting van een langdurige occupatie van de omgeving voor de (proto)historische sites.

Sinds de 18de – eeuwse cartografie is het onderzoeksgebied als veld gekarteerd en zijn er geen sporen van gebouwen tot op de topografische kaart uit 1969, met enkele panden in het perceel D93E5.

Ingevolge de onvolledige informatie over het bodemarchief (OB terrein op de bodemtype kaart) is er geen kennis van (grote) verstoringen die het terrein zouden kunnen geroerd hebben.

Het terrein is overwegend vlak en zal volledig beïnvloed worden door bouwwerkzaamheden. De impact van de geplande werken, die diep onder het maaiveld zullen gebeuren, zal dus zeer invasief voor een eventueel bodemarchief zijn.

Aangezien het hoge potentieel van artefactensites vanaf de IJzertijd, ***lijkt verder vooronderzoek m.b.t. dit projectgebied nuttig en noodzakelijk voor het archeologisch traject.***

Afbeelding 5: het projectgebied in rood op de CAI kaart, www.geo.onroerendergoed.be

4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

a. Doelstellingen van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem

Het doel van een onderzoek met ingreep in de bodem is de detectie van sites met bodemsporen.

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- - Is er een aard(bodem)kundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen?
- Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet *in situ* bewaard kunnen blijven:

- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
 - Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke types staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Wat is de te volgen strategie bij een vervolgonderzoek?

5. Onderzoeksstrategie en -methode

De geplande onderzoeksmethode: verder archeologisch onderzoek wordt best uitgevoerd door middel van proefsleuven. De meest aangewezen methode om het terrein op haar archeologische waarde te onderzoeken is een ingreep in de bodem door proefsleuven te graven van 2 m breed over de volle lengte van het terrein, bijna noordwest- zuidoost gericht. Deze oriëntatie is ingegeven door de situering van de nieuwe toestand, om een gelijkmatige verdeling van de sleuven onder de gebouwen en de parkeerplaatsen te krijgen. (afbeelding 6).

Randvoorwaarden

De opdrachtgever heeft hierbij besloten na overleg om alle archeologische vooronderzoeken te laten uitvoeren in een uitgesteld traject indien archeologisch vooronderzoek nodig zou zijn. Hij vraagt uitstel van veldwerk omdat hij pas definitief wenst te investeren in het project na de termijn van indiening van bezwaarschriften tijdens het openbaar onderzoek en de bindende adviezen van alle betrokken instanties om te voorkomen dat plannen dienen gewijzigd te worden.

Bovendien zal de woning aan de straatzijde nog niet afgebroken worden. Er is een overeenkomst met de huidige eigenaar dat zij de woning kan blijven gebruiken zolang zij wenst. Deze bouwzone wordt in een tweede fase voorzien t.b.v. de aanleg van de parking ~~voorzien~~ en zal tijdelijk aan de noordelijke hal grenzen.

Afbeelding 6: in blauw voorstel van proefsleuven, op de geplande werken en op de luchtfoto uit 2017, www.geopunt.be. In rood de te behouden panden van de eerste fase.

6. Onderzoekstechnieken

De meest aangewezen methode om het terrein op haar archeologische waarde te onderzoeken is een ingreep in de bodem door proefsleuven.

Door ze in te planten op een onderlinge afstand van ca. 15 m, wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 11,80 % (749 m²) van het terrein van de geplande werken onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk. Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd indien sporen aangetroffen worden. Hiervoor is nog ca. 42 m² beschikbaar voor kijkvensters en volsleuven. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, en om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden (afbeelding 6).

Van alle sleuven en kijkvensters zullen overzichtsfoto's worden gemaakt en van alle (antropogene) sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen worden ingemeten en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten worden geregistreerd in het veld. Vondsten die binnen de sleuven of kijkvensters worden aangetroffen, worden per context ingezameld (vlak, spoor, enz.). Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring voorzien om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. De erkend archeoloog/veldwerkleider is vrij in het bepalen van de noodzaak van aanvullende boringen en het aantal boringen.

Per proefsleuf wordt minimaal één profielkolom (minimaal 1 m breed) aangelegd waarbij ca. 30 cm van de moederbodem zichtbaar is. De locatiekeuze van deze profielputten is afhankelijk van de variabiliteit in de bodemopbouw. Alle bodemprofielen worden opgekuist, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaalat), ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont op basis van de bodemkundige registratie- en beschrijvingsmethodes. Bij elke profielput wordt de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op het plan aangeduid.

Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezamelde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code Md. Ingezamelde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal. Indien sporen worden gecoupeerd in functie van het beantwoorden van de vooraf opgestelde of door voortschrijdend inzicht opgeworpen onderzoeksvragen, worden de coupes ingemeten, getekend (schaal 1:20) en gefotografeerd. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen. Elke wijziging in de onderzoeksstrategie en/of onderzoeksmethode wordt tijdens het veldwerk met alle betrokken partijen besproken en pas uitgevoerd na goedkeuring door alle betrokken partijen.

8. Lijst met afbeeldingen

Afbeelding 1: Bounding box, het projectgebied in rood, www.geopunt.be

Afbeelding 2: het projectgebied, in rood, op de kadastrale kaart, www.cadgis.be

Afbeeldingen 3 en 4: de inplanting, zoals aangereikt door d&a architecten

Afbeelding 5: het projectgebied in rood op de CAI kaart, www.geo.onroenderfgoed.be

Afbeelding 6: in blauw voorstel van proefsleuven, op de geplande werken en op de luchtfoto uit 2017

9. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via:

<https://www.onroenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>

Geraadpleegde websites:

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.gdiviewer.agiv.be

www.geo.onroenderfgoed.be

www.geopunt.be

www.inventaris.onroenderfgoed.be/

www.loket.onroenderfgoed.be